Úradný vestník
Európskej únie

SK
Séria C

C/2025/2955

16.6.2025

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Akčný plán na posilnenie spolupráce medzi organizáciami občianskej spoločnosti v Európskej únii a Kazachstane v rámci uplatňovania novej stratégie pre Strednú Áziu a stratégie Global Gateway

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(C/2025/2955)

Spravodajca: **Dumitru FORNEA**

Poradca	Igor ZUBCU
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	17. 1. 2024
Právny základ	článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku
	stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre vonkajšie vzťahy
Prijaté v sekcii	11. 2. 2025
Prijaté na plenárnom zasadnutí	26. 3. 2025
Plenárne zasadnutie č.	595
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	147/0/3

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV uznáva potenciál na rozšírenie vzťahov EÚ s Kazašskou republikou na základe už vytvorených vzájomných hospodárskych a obchodných vzťahov v určitých oblastiach, ako sú investície do energetiky a logistiky. Je však nevyhnutné zabezpečiť, aby sa v rámci toho kládol dôraz najmä na udržateľnosť, ľudské práva a inkluzívnosť, ako aj na súlad s hodnotami a strategickými cieľmi EÚ. Na podporu vyváženej a vzájomne prospešnej spolupráce je dôležité, aby boli vzťahy medzi EÚ a Kazachstanom čo najviac diverzifikované v rôznych oblastiach činnosti, pričom by sa mali dôsledne začleniť environmentálne, sociálne a geopolitické otázky.

1.2. EHSV podporuje rozvoj občianskeho a sociálneho dialógu v regióne strednej Ázie a zasadzuje sa za jeho formalizáciu – keďže občianska spoločnosť v regióne sa tiež usiluje o dosiahnutie tohto cieľa – v súlade s osvedčenými postupmi uplatňovanými vo vzťahoch s organizovanou občianskou spoločnosťou na západnom Balkáne a v určitom rozsahu v krajinách Východného partnerstva.

1.3. Kazachstan a Uzbekistan sú krajiny, ktoré sa dokážu najjednoduchšie a najrýchlejšie zosynchronizovať s EÚ v rámci programov na podporu sociálneho a občianskeho dialógu, a to aj vďaka skúsenostiam, ktoré už získali účasťou na každoročnom Fóre občianskej spoločnosti EÚ a Strednej Ázie.

1.4. EHSV je presvedčený, že vykonávanie Dohody o posilnenom partnerstve a spolupráci a stratégie Global Gateway v Kazachstane a vo všeobecnosti v Strednej Ázii nemôže prebiehať bez zapojenia organizácií občianskej spoločnosti a bez konkrétneho finančného balíka vyčleneného na podporu opatrení stanovených v kapitole 5 článku 251 Dohody o posilnenom partnerstve a spolupráci.

1.5. EHSV je presvedčený, že vzťahy medzi organizovanou občianskou spoločnosťou v EÚ a Kazachstane sa môžu rozvíjať štruktúrovaným spôsobom na základe akčného plánu s niekoľkými prioritami a v súlade s cieľmi novej stratégie EÚ pre Strednú Áziu. Financovanie musí byť zabezpečené v rámci iniciatívy Global Gateway s proporcionálnym vládnym príspevkom štátov v tomto regióne, ako aj iných medzinárodných darcov. **Prioritami akčného plánu by mali byť:**

— Zabezpečiť neustále nezávislé monitorovanie, hodnotenie a vykonávanie: a) pracovných podmienok, dodržiavania práv pracovníkov a činnosti odborov; b) dodržiavania ľudských práv a nediskriminácie; c) slobody tlače; d) istôt a dodržiavania zásad právneho štátu.

— Zriadenie platformy občianskej spoločnosti EÚ – Stredná Ázia na základe modelu a skúseností získaných v rámci fór občianskej spoločnosti EÚ – Stredná Ázia, ktoré pravidelne organizujú európske inštitúcie, a osvedčených postupov vypracovaných Európskym hospodárskym a sociálnym výborom alebo fórom občianskej spoločnosti Východného partnerstva.

— Nevyhnutné je zapojenie organizácií občianskej spoločnosti do propagovania memoranda o porozumení medzi EÚ a Kazachstanom o strategickom partnerstve v oblasti surovín, batérií a vodíka z obnoviteľných zdrojov. Ich angažovanosť môže takisto zabezpečiť súlad s cieľmi OSN v oblasti udržateľného rozvoja, najmä s cieľom 7 (cenovo dostupná čistá energia), cieľom 12 (zodpovedná spotreba a výroba) a cieľom 13 (opatrenia v oblasti klímy) tým, že prispeje k posudzovaniu povinností týkajúcich sa udržateľnosti projektov a náležitej starostlivosti podľa noriem EÚ a OECD.

— Európska únia by tiež mohla pomôcť podporiť rozvoj a konsolidáciu občianskej spoločnosti v Kazachstane vytvorením programu výmeny skúseností pre štátnych zamestnancov v štátnej správe a súdnych úradníkov v tejto krajine za účasti Európskeho inštitútu verejnej správy v Maastrichte a Európskeho centra pre sudcov a právnikov v Luxemburgu.

— Európske inštitúcie by mohli tiež podporiť rozvoj občianskej spoločnosti v Kazachstane zvýšením vzdelávacích príležitostí pre mladých Kazachov prostredníctvom programu Erasmus, ktorý už uľahčil odbornú prípravu nových zástupcov občianskej spoločnosti, čím prispieva k lepšiemu pochopeniu systému zásad a hodnôt v EÚ. Mladí ľudia z členských štátov, ktorí chodia študovať do Kazachstanu, tiež zohrávajú dôležitú úlohu pri posilňovaní bilaterálnej spolupráce založenej na vzájomnom porozumení a rešpekte.

2. **Všeobecné pripomienky**

2.1. Toto stanovisko sa zameriava na posilnenie spolupráce medzi EÚ a Kazachstanom, najmä v oblastiach, ktoré sa týkajú organizovanej občianskej spoločnosti, a s ohľadom na priority a možnosti vyplývajúce z vykonávania novej stratégie EÚ pre Strednú Áziu a iniciatívy Global Gateway.

2.2. Partnerstvo s EÚ zostáva základným prvkom zahraničnej politiky Kazachstanu, ktorý ako prvá krajina v stredoázijskom regióne podpísal s EÚ Dohodu o posilnenom partnerstve a spolupráci podporujúcu hlbšiu spoluprácu v kľúčových odvetviach, ako sú obchod, investície, energetika, poľnohospodárstvo a prepojenosť.

2.3. EÚ je najväčším obchodným partnerom Kazachstanu. V roku 2023 dosiahli európske investície v Kazachstane 170 miliárd EUR a hodnota obchodu s tovarom EÚ s Kazachstanom predstavovala 42,4 miliardy EUR, čo je o 5,6 % viac ako v roku 2022. Vývoz z EÚ dosiahol hodnotu 12,1 miliardy EUR, čo znamená nárast o 17,2 % v porovnaní s rokom 2022, zatiaľ čo dovoz z Kazachstanu sa zvýšil na 30,3 miliardy EUR (nárast o 1,6 % v porovnaní s rokom 2022) ([1]).

2.4. Obchod medzi Kazachstanom a EÚ zahŕňa významný vývoz zdrojov energie a dovoz strojov a zariadení. Kazachstan zastáva dvanáste miesto na svete, pokiaľ ide o zásoby ropy. Táto krajina zabezpečuje približne 13 % dopytu EÚ po rope.

([1]) https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/kazakhstan_en.

2.5. Strategický význam má Kazachstan aj v oblasti kritických surovín, keďže má ložiská 33 z 34 prvkov uvedených v akte Európskej komisie o kritických surovinách. Devätnásť z nich sa v súčasnosti ťaží a ďalších 14 sa má ťažiť v budúcnosti, čím sa Kazachstan stáva kľúčovým partnerom EÚ pri zabezpečovaní stabilných dodávok základných materiálov pre energetickú transformáciu a odvetvia vyspelých technológií.

2.6. Na tento účel bolo 7. novembra 2022 podpísané memorandum o porozumení medzi EÚ a Kazachstanom o strategickom partnerstve v oblasti surovín, batérií a vodíka z obnoviteľných zdrojov ([2]) s cieľom zintenzívniť spoluprácu v tejto oblasti, a to tak v snahe znásobiť investície v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje táto dohoda, ako aj podporiť účasť na inovačných a výskumných programoch.

2.7. Kazachstan „stavia mosty“ medzi Áziou a Európou prostredníctvom rozvoja prepojenosti a dopravných sietí. Kazachstanom prechádza celkovo 13 medzinárodných dopravných koridorov vrátane piatich železničných a ôsmich cestných koridorov. Stredný koridor má významný potenciál stať sa kľúčovým obchodným spojením. Kazašské a zahraničné letecké spoločnosti prevádzkujú lety do 132 destinácií v 32 krajinách, čím zabezpečujú spojenie medzi Strednou Áziou a Európou.

2.8. Na základe štúdie EÚ a EBOR na tému *Sustainable Transport Connections between Europe and Central Asia* ([3]) (Udržateľné dopravné spojenia medzi Európou a Strednou Áziou), ale aj v kontexte realizácie iniciatívy Global Gateway, bola 12. júna 2024 v hlavnom meste Astana spustená koordinačná platforma pre transkaspickú medzinárodnú dopravnú trasu (TITR).

2.9. Platforma je určená na uľahčenie projektov realizovaných pozdĺž TITR a spája darcov, investorov, zainteresované strany a príjemcov zapojených do tohto projektu prevádzky tejto trasy. Patrí medzi nich päť stredoázijských štátov, Arménsko, Azerbajdžan, Gruzínsko, Turecko, Európska komisia a Európska únia (EÚ), členské štáty, Európska investičná banka, Európska banka pre obnovu a rozvoj (EBOR), Svetová banka a Ázijská rozvojová banka.

2.10. Pred tým, ako Rusko zaútočilo na Ukrajinu, slúžil severný euroázijský koridor ako hlavná trasa spájajúca Európu s Áziou po súši. V uvedenej štúdii však bola ako alternatíva k tejto trase identifikovaná práve TITR. V štúdii sa zároveň odporučili prioritné investície v Kazachstane na modernizáciu železničnej infraštruktúry.

2.11. Kazachstan je členom Eurázijskej hospodárskej únie (EAHU), na čele ktorej stojí Rusko. Silné hospodárske väzby medzi Kazachstanom a EÚ by mohli posilniť hospodársku stabilitu Kazachstanu, z čoho by nepriamo profitovalo Rusko posilnením EAHU a ekonomík jej členských štátov. Vzhľadom na sankcie EÚ uvalené na Rusko po jeho invázii na Ukrajinu sa objavili obavy v súvislosti s tým, že Rusko využíva susedné krajiny vrátane Kazachstanu ako alternatívne vývozné trasy alebo ako sprostredkovateľov v snahe dostať sa k tovaru podliehajúcemu obmedzeniam. Tento nárast objemu obchodu by mohol Rusku otvoriť možnosti, ako obchádzať sankcie.

3. **Konkrétne pripomienky**

3.1. *Občianska spoločnosť v Kazachstane – právny a inštitucionálny rámec. Zapojenie verejnosti a konzultácie s občianskou spoločnosťou*

3.1.1. Za posledných 30 rokov vznikli v krajine nové a pomerne významné iniciatívy mimovládnych organizácií, z ktorých väčšina úspešne funguje a poskytuje široké spektrum služieb pre spoločnosť. Z praktického hľadiska majú niektoré iniciatívy občianskej spoločnosti určitý vplyv na politický, sociálny, hospodársky, kultúrny a humanitárny život v Kazachstane.

([2]) https://primeminister.kz/en/news/kazakhstan-and-eu-sign-strategic-partnership-document-8103856.
([3]) https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/international-relations/study-sustainable-transport-connections-central-asia_en.

3.1.2. Prezidentským dekrétom č. 341 z 2. júna 2020 bol schválený strategický dokument, v ktorom sa vymedzujú hlavné smery dlhodobého rozvoja občianskej spoločnosti – *Koncepcia rozvoja občianskej spoločnosti v Kazašskej republike na roky 2020 až 2030* – a v ktorom sa stanovujú nové prístupy k transformácii činnosti občianskeho sektora. Táto koncepcia sa bude realizovať v dvoch etapách: prvá etapa v rokoch 2020 až 2025 a druhá etapa v rokoch 2026 až 2030.

3.1.3. Dňa 29. decembra 2021 nadobudol účinnosť zákon Kazašskej republiky o komisárovi pre ľudské práva v Kazašskej republike. Ten upravuje aspekty ľudskoprávnych aktivít vykonávaných obhajcami ľudských práv, záruky práv a slobôd obhajcov ľudských práv a vytváranie, fungovanie a monitorovanie mechanizmu ochrany osôb vykonávajúcich činnosti v oblasti ľudských práv.

3.1.4. Okrem toho bol 3. januára 2021 prijatý zákon Kazašskej republiky o zavedení zmien a doplnení niektorých legislatívnych aktov Kazašskej republiky o činnosti verejných rád. Pri zriaďovaní verejných rád sa prihliadalo na zabezpečenie účasti zástupcov aktívnych mimovládnych organizácií, strán a občianskych aktivistov.

3.1.5. V decembri 2021 bol prijatý zákon Kazašskej republiky o zavedení zmien a doplnení niektorých legislatívnych aktov Kazašskej republiky týkajúcich sa zlepšenia právnych predpisov v oblasti občianskeho procesného práva a rozvoja inštitúcií pre mimosúdne a predbežné riešenie sporov (tzv. zákon o mediácii).

3.1.6. Hlava štátu podpísala 4. júla 2022 zákon Kazašskej republiky o dobrovoľníckej a charitatívnej činnosti, v rámci ktorého boli prijaté zmeny týkajúce sa sociálneho poriadku štátu a udeľovania grantov. V súčasnosti je počet aktívnych dobrovoľníkov približne 200 tisíc. Na webovom sídle Qazvolunteer.kz je zaregistrovaných viac ako 65 000 dobrovoľníkov.

3.1.7. V roku 2022 bol zároveň vytvorený Národný kurultaj pod vedením prezidenta Kazašskej republiky. Ide o poradný orgán, ktorého hlavným cieľom je rozvoj myšlienok a krokov pre ďalšie posilnenie sociálneho postavenia ([4]).

3.1.8. Druhého októbra 2023 bol prijatý zákon Kazašskej republiky o *verejnej kontrole*. Zdôrazňuje sa v ňom význam účasti občanov na verejnej správe a zabezpečenie transparentnosti verejnej správy. Rovnako sa v ňom navrhujú mechanizmy, ktoré umožnia verejnosti aktívne sa podieľať na kontrole činnosti vládnych orgánov.

3.1.9. Súčasní lídri krajiny zaviedli v roku 2019 koncepciu tzv. štátu, ktorý načúva“ ako prostriedku rýchlej reakcie na „konštruktívnu kritiku a návrhy občanov“. Medzi nástroje tejto iniciatívy patria online petície a referendá. Na to, aby sa online petícia považovala za platnú, ju musí podpísať 50 000 občanov. Zástupcovia občianskej spoločnosti sa zhodli na tom, že tento nástroj funguje dobre. Predpokladajú sa však určité zmeny, najmä pokiaľ ide o počet podpisov, ktoré budú potrebné na potvrdenie platnosti petície. Zatiaľ nie sú známe žiadne oficiálne údaje, niektorí predstavitelia však uviedli, že bude potrebných 150 000 podpisov, čo by bolo mimoriadne ťažké získať v takej rozľahlej krajine s nerovnomerne rozmiestneným 20-miliónovým obyvateľstvom.

3.1.10. Okrem toho môže každý občan položiť úradom online otázku na webovom portáli eOtinish ([5]), pričom kazašskí predstavitelia, s ktorými sa uskutočnilo stretnutie počas misie, uviedli, že tento nástroj funguje veľmi dobre, hoci odpovede na položené otázky neboli vždy uspokojivé.

3.1.11. Vláda usporiadala 6. októbra 2024 referendum o výstavbe jadrovej elektrárne. Zástupcovia mimovládnych organizácii a občania vyjadrili obavy týkajúce sa financovania takého veľkého projektu a poukázali na skutočnosť, že Kazachstan by sám nedokázal financovať výstavbu zo svojho štátneho rozpočtu. Okrem toho sa zdá, že obyvateľstvo sa viac obáva možných nedostatkov v súvislosti s projektom (korupcia, nekompetentnosť, byrokracia), než samotnej jadrovej elektrárne.

3.1.12. V kapitole 5 článku 251 dohody o posilnenom partnerstve a spolupráci sa stanovuje spolupráca medzi občianskou spoločnosťou EÚ a Kazachstanu, pričom sa uvádza, že zmluvné strany pokračujú vo vzájomnom posilnenom dialógu vo forme stretnutí a konzultácií a vo vzájomnej spolupráci v súvislosti s úlohou občianskej spoločnosti.

([4]) https://quryltai.kz.
([5]) https://eotinish.kz/kk.

3.1.13. Delegácia EHSV sa stretla s predstaviteľmi organizácie občianskej spoločnosti, ktorá monitoruje vykonávanie memoranda o porozumení medzi EÚ a Kazachstanom o strategickom partnerstve v oblasti surovín, batérií a vodíka z obnoviteľných zdrojov. Zástupcovia tejto organizácie naznačili, že získať spoľahlivé informácie je náročné, keďže memorandum o porozumení obsahuje doložku o dôvernosti aj transparentnosti.

3.1.14. Občianska spoločnosť s odbornými znalosťami je sústredená vo veľkých mestách, najmä v mestách Astana a Almaty, vo vidieckych oblastiach je však zastúpená nedostatočne. V dôsledku toho je náročné získať posúdenie vplyvu na životné prostredie v regiónoch. Zároveň sa zvyšuje miera zapájania mladých ľudí do organizácií občianskej spoločnosti a iniciatívy občianskej spoločnosti dostávajú podporu.

3.2. *Politiky v oblasti migrácie pracovnej sily v Kazachstane*

3.2.1. Kazachstan podpísal Deklaráciu o koordinovanej migračnej politike členských štátov Spoločenstva nezávislých štátov. Ratifikoval *Dohovor o právnom postavení migrujúcich pracovníkov a ich rodinných príslušníkov z členských štátov SNŠ* ([6]). Vláda Kazašskej republiky podpísala aj dohody o právnom postavení migrujúcich pracovníkov a ich rodinných príslušníkov a o spolupráci v boji proti nelegálnej migrácii pracovnej sily z tretích krajín.

3.2.2. Hlavným právnym nástrojom je zákon Kazašskej republiky o *migrácii obyvateľstva*. V súlade so zákonom Kazašskej republiky o *zamestnanosti* vláda Kazašskej republiky každoročne stanovuje kvótu na prilákanie zahraničnej pracovnej sily na vykonávanie pracovných činností na území Kazašskej republiky. Na rok 2024 bola kvóta schválená na úrovni 0,23 % ekonomicky aktívneho obyvateľstva republiky.

3.2.3. V roku 2023 sa miera nezamestnanosti v republike v porovnaní s rokom 2022 znížila zo 4,9 % na 4,7 %. Hlavné migračné toky smerujú do krajín SNŠ resp. z nich do Kazachstanu. Podiel osôb prichádzajúcich z krajín SNŠ predstavoval 89,7 % a podiel osôb, ktoré do týchto krajín odišli, bol 70,6 %.

3.3. *Politika v oblasti mládeže v Kazachstane*

3.3.1. Pokrok Kazachstanu v politickej angažovanosti mládeže predstavuje významné príležitosti pre spoluprácu s Európskou úniou. Keďže Kazachstan naďalej uprednostňuje posilňovanie postavenia mladých ľudí prostredníctvom svojej koncepcie politiky v oblasti mládeže na roky 2023 – 2029, tento rámec je v súlade so záväzkami EÚ podporovať občiansku angažovanosť, sociálne začlenenie a udržateľný rozvoj mladých ľudí.

3.3.2. Partnerstvá s mládežníckymi parlamentmi EÚ by mohli uľahčiť výmenné programy, spoločné zasadnutia a mentorstvo zo strany poslancov Európskeho parlamentu, čím by sa obohatili legislatívne skúsenosti mladých Kazachov a podporilo by sa chápanie fungovania EÚ v oblasti zastupiteľskej demokracie.

3.4. *Podnikateľský sektor*

3.4.1. Každý podnikateľský subjekt musí požiadať o členstvo v Atamekene (Kazašská obchodná komora) a zaplatiť pomerne vysoké členské poplatky. Atameken a rôzne podnikateľské organizácie z EÚ podporujú posilňovanie hospodárskych a obchodných vzťahov medzi Kazachstanom a EÚ.

3.4.2. Vízová povinnosť pre kazašské spoločnosti a podniky vstupujúce do EÚ predstavuje administratívnu záťaž a je často dôvodom ich neúčasti na podnikateľských fórach a podujatiach EÚ. V tejto súvislosti sa podniky domnievajú, že liberalizácia vízového režimu by bola významným krokom nielen smerom k posilneniu medziľudských kontaktov, ale aj kontaktov medzi podnikmi.

([6]) Spoločenstvo nezávislých štátov.

3.5. *Odborové zväzy*

3.5.1. Podľa zákona môžu odborové zväzy organizovať štrajky, ale až po ukončení obvyklých postupov (rozhodcovské konanie a mediácia). Ak sa plánuje štrajk alebo zhromaždenie, musí sa to oznámiť úradom. Vo väčšine prípadov sa povolí len 5 % podujatí, čím sa výrazne obmedzujú práva pracovníkov na pokojné zhromažďovanie. Odborové zväzy sú nezávislé, no majú nízku mieru zastúpenia vo vládnych inštitúciách. Posilnenie mechanizmov kolektívneho vyjednávania má zásadný význam pre posilnenie postavenia odborov, zvýšenie zastúpenia pracovníkov a riešenie tejto obmedzenej účasti.

3.5.2. V roku 2014 bol predložený zákon o odborových zväzoch, jeho podoba však bola spochybnená medzinárodným spoločenstvom. Tieto obavy boli zamietnuté po tom, ako odborové zväzy navrhli zásadné zmeny navrhovanej legislatívy. V regiónoch majú výkonné orgány tendenciu ignorovať návrhy a podnety odborových zväzov. V oblasti slobody združovania stále pretrvávajú problémy.

3.5.3. Treba poznamenať, že podľa indexu globálnych práv Medzinárodnej konfederácie odborových zväzov pre rok 2024 má Kazachstan hodnotenie 5. Znamená to, že práva pracovníkov vôbec nie sú zaručené a Kazachstan je jednou z najhorších krajín na svete, kde sa dá pracovať ([7]). V tomto kontexte zjavnej nestability, pokiaľ ide o práva pracovníkov a bežné odborové aktivity, musí posilnená spolupráca medzi organizáciami občianskej spoločnosti v Európskej únii a Kazachstane nevyhnutne zahŕňať úplné dodržiavanie práv pracovníkov a nezávislých odborových zväzov.

3.6. *Ľudské práva a nediskriminácia*

3.6.1. Organizácie na ochranu ľudských práv poukázali na pokrok, ako aj na pretrvávajúce problémy v oblasti ľudských práv v Kazachstane. Hoci uznali zlepšenie v oblastiach, ako sú právne reformy a úsilie o modernizáciu politického prostredia, vyjadrili tiež obavy z neúspechov v niektorých kľúčových oblastiach vrátane ochrany občianskych slobôd a slobody prejavu. Napriek spusteniu reforiem na posilnenie demokracie je hmatateľný a dôsledný pokrok stále nerovnomerný.

3.6.2. Hoci existujú právne predpisy, ktoré umožňujú pokojné protesty a zabezpečujú slobodu zhromažďovania, rozdiel medzi teóriou a praxou je dosť výrazný. Subjekty, ktoré chcú zorganizovať protest, už nepotrebujú predchádzajúce povolenie od Akimatu (miestna samospráva), ale stačí, ak to oznámia úradom. Vo väčšine prípadov však potenciálny organizátor dostane odpoveď, že priestor je už rezervovaný inou organizáciou občianskej spoločnosti (zvyčajne mimovládnou organizáciou organizovanou vládou – GONGO) alebo že na verejnom priestranstve, kde sa má protest alebo podujatie konať, prebieha rekonštrukcia. Nakoniec vyjde najavo, že na požadovanom mieste sa žiadne podujatie nekoná.

3.6.3. V posledných rokoch sa v kazašských médiách objavili prostredníctvom živého vysielania súdnych procesov niektoré prípady rodovo motivovaného násilia, čím sa táto problematika dostala do centra verejnej diskusie. V tejto súvislosti bol prijatý ďalší zákon, ktorým sa sedem rokov po dekriminalizácii domáceho násilia sprísňuje jeho trestanie.

3.6.4. Ženy sú vo verejných funkciách zastúpené nedostatočne, a to napriek tomu, že zákon o voľbách v Kazachstane zaviedol kvóty, podľa ktorých 30 % poslancov musia tvoriť ženy, mladí ľudia a osoby so zdravotným postihnutím. V súčasnom volebnom období je zastúpenie žien v Senáte 20 % a Snemovni reprezentantov (Mažilis) 18,4 % ([8]).

3.6.5. Po udalostiach z januára 2022 sa možnosť zorganizovať protest dramaticky znížila a orgány majú tendenciu rozpúšťať aj malé zhromaždenia niekoľkých ľudí. Aktivisti zároveň upozorňujú, že demonštranti, ktorí sa počas týchto zhromaždení stali obeťami násilia, sa nedočkali spravodlivosti. Posledné väčšie zhromaždenie sa konalo vo februári 2022 v Almaty na podporu Ukrajiny po jej napadnutí Ruskom. Odvtedy sa uskutočnilo len niekoľko protestov.

3.6.6. Na pomoc osobám so zdravotným postihnutím spustili organizácie občianskej spoločnosti iniciatívu s názvom *Prístupný Kazachstan*. Tento online nástroj zobrazuje hodnotenie úrovne prístupnosti mestských zariadení a služieb pre osoby so zdravotným postihnutím ([9]).

([7]) https://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/2024_ituc_global_rights_index_en.pdf.
([8]) https://data.ipu.org/parliament/KZ/KZ-UC01/.
([9]) https://www.unicef.org/kazakhstan/en/stories/paving-accessible-path-future.

3.6.7. LGBTQI+ aktivizmus je rozšírený vo väčšej miere ako v iných krajinách Strednej Ázie. Kazašské kočovné obyvateľstvo je tradične nediskriminačné a otvorené akceptovať odlišnosti. Situácia sa však pre LGBTQI+ osoby výrazne zhoršila v dôsledku ruskej propagandy a stigmatizácie. Transrodové osoby musia podstúpiť operáciu pohlavných orgánov, aby bolo ich nové pohlavie uznané v občianskom preukaze ([10]). Návrh na predloženie právnych predpisov zameraných proti LGBTQI+ osobám, podobných tým, ktoré sa uplatňujú v Rusku, neprešiel.

3.7. *Sloboda médií a tlače*

3.7.1. Podľa indexu slobody tlače sa Kazachstan v roku 2024 umiestnil na 142. mieste zo 180 krajín v porovnaní so 134. miestom v roku 2023. Vláda vykonáva značnú kontrolu nad mediálnym prostredím: približne 90 % médií je financovaných štátom. Nezávislá tlač zápasí s udržateľným financovaním. V niektorých prípadoch ich sponzorujú známe značky, ktoré sa tým chcú zviditeľniť.

3.7.2. Nedávno oznámený nový zákon o médiách vyvoláva obavy u novinárov a pracovníkov médií, pretože sa považuje za pomerne reštriktívny. Okrem toho sa diskutuje o niektorých opatreniach týkajúcich sa vstupu zahraničných novinárov do Kazachstanu.

3.7.3. Kazašskými zákonmi o médiách a informáciách sa zavádza určitá úroveň kontroly mediálneho obsahu. V súlade so zákonom o médiách všetky médiá podliehajú registrácii, pričom vláda si vyhradzuje právo pozastaviť platnosť ich akreditácií alebo im ich odobrať v prípade zverejňovania citlivých informácií.

3.7.4. Zástupcovia občianskej spoločnosti uvádzajú, že právny rámec pre prístup k informáciám verejného záujmu je obmedzený, a to aj napriek zavedeniu digitálnych technológií a ich vplyvu na správu vecí verejných a verejné služby. Mnohé informácie, ku ktorým by verejnosť chcela mať prístup, ako napríklad informácie o rozpočte, nie sú prístupné novinárom ani občanom, rovnako ako len málo zasadnutí štátnych orgánov je prístupných verejnosti.

3.7.5. V krajine je v obrovskej miere rozšírená ruská propaganda a jej vplyv je mimoriadne vysoký aj preto, že väčšina obyvateľstva hovorí po rusky. Od začiatku vojny na Ukrajine došlo k výraznému nárastu falošných správ a propagandy. Zdá sa, že verejné inštitúcie proti tomu neprijímajú žiadne opatrenia.

3.8. *Súdnictvo*

3.8.1. V rámci strednej Ázie sa kazašský súdny systém považuje za kvalitnejší ako v iných krajinách regiónu. Skutočnosť, že väčšina právnych informácií existuje v ruskom jazyku, vytvára pre kazašsky hovoriace obyvateľstvo informačné vákuum. Objavili sa aj sťažnosti na príliš vysokú mieru politickej závislosti medzi sudcami, prokurátormi a políciou.

3.8.2. Ústavný súd Kazachstanu bol zriadený v roku 2023. Všetky jeho postupy sa vykonávajú online. Na pojednávania sú pozývaní zástupcovia štátnych orgánov a občania, ktorí podali návrh na začatie konania. Pôsobí ako sprostredkovateľ a ako mechanizmus rýchlej reakcie. Jeho úloha je preventívna, pričom zároveň monitoruje vykonávanie rozhodnutí.

3.8.3. Nárast počtu prípadov predložených občianskoprávnymi súdmi svedčí o zvýšení dôvery obyvateľstva v súdne konania na tejto úrovni. Situácia je však odlišná v trestných veciach, v súvislosti s ktorými bolo podaných niekoľko sťažností na prípady represie. V tejto súvislosti je jedným z medzinárodne známych prípad aktivistu a predstaviteľa opozície Žanbolata Mamaja, ktorý bol obvinený z organizovania masových nepokojov v Almaty počas protestov v januári 2022.

3.8.4. V stanovisku č. 11/2023 (Kazachstan), ktoré 28. marca 2023 prijala pracovná skupina Rady OSN pre ľudské práva pre svojvoľné zadržiavanie, sa uvádza, že „pozbavenie slobody Žanbolata Mamaja je v rozpore s článkami 3, 9, 19 a 20 Všeobecnej deklarácie ľudských práv a s článkom 9 ods. 1 a článkami 19 a 21 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach“.

([10]) https://www.rferl.org/a/fighting-for-identity-kazakh-laws-make-life-difficult-for-transgender-community/30774062.html.

4. **Akčný plán na posilnenie spolupráce medzi organizáciami občianskej spoločnosti v Európskej únii a Kazachstane**

4.1. EHSV sa domnieva, že vykonávanie Dohody o posilnenom partnerstve a spolupráci a stratégie Global Gateway v Kazachstane a vo všeobecnosti v Strednej Ázii, ktoré by bolo v súlade s normami EÚ, nemožno dosiahnuť bez zapojenia organizácií občianskej spoločnosti a bez jasnej finančnej zložky vyčlenenej na podporu opatrení stanovených v kapitole 5 článku 251 Dohody o posilnenom partnerstve a spolupráci.

4.2. EHSV je presvedčený, že vzťahy medzi organizovanou občianskou spoločnosťou v EÚ a Kazachstane sa môžu rozvíjať štruktúrovaným spôsobom na základe akčného plánu s niekoľkými prioritami a v súlade s cieľmi novej stratégie EÚ pre Strednú Áziu. Financovanie musí byť zabezpečené v rámci iniciatívy Global Gateway s proporcionálnym príspevkom zo strany vlád štátov v tomto regióne, ako aj iných medzinárodných darcov.

4.3. Zriadenie platformy občianskej spoločnosti EÚ – Stredná Ázia na základe modelu a skúseností získaných v rámci fór občianskej spoločnosti EÚ – Stredná Ázia, ktoré pravidelne organizujú inštitúcie EÚ, a osvedčených postupov vypracovaných EHSV alebo fórom občianskej spoločnosti Východného partnerstva.

4.4. Kazašská republika a Uzbecká republika sú rozvinuté štáty, ktoré majú finančné a administratívne kapacity potrebné na vytvorenie inštitucionálneho rámca pre vzťahy medzi organizáciami občianskej spoločnosti v Strednej Ázii a Európskou úniou.

4.5. Zriadenie národných platforiem občianskej spoločnosti v týchto štátoch by predstavovalo dôležitý krok smerom k vytvoreniu platformy občianskej spoločnosti EÚ – Stredná Ázia, ktorá umožní trvalý štruktúrovaný dialóg medzi zástupcami občianskej spoločnosti z členských štátov EÚ a štátov v regióne Strednej Ázie.

4.6. Tento štruktúrovaný spôsob upevnenia vzťahov medzi zástupcami organizovanej občianskej spoločnosti z týchto dvoch regiónov sveta môže byť významným prínosom, pokiaľ ide o posilnenie hospodárskych, obchodných, sociálnych a kultúrnych vzťahov, uľahčenie výmeny skúseností a osvedčených postupov, čím sa zabezpečia podmienky pre lepšiu koordináciu a zosúladenie činností na medzinárodnej scéne.

4.7. Memorandum o porozumení medzi EÚ a Kazachstanom o strategickom partnerstve v oblasti surovín, batérií a vodíka z obnoviteľných zdrojov je nielen dôležitým nástrojom na prilákanie investícií do týchto oblastí strategického záujmu pre signatárov tejto dohody, ale aj príležitosťou zapojiť organizovanú občiansku spoločnosť do posudzovania povinností týkajúcich sa udržateľnosti projektov a povinností náležitej starostlivosti v súlade s cieľmi OSN v oblasti udržateľného rozvoja (najmä s cieľom 7, 12 a 13) a normami, ktoré prijala EÚ a OECD.

4.8. Európska únia by tiež mohla pomôcť podporiť inštitucionálne prostredie pre silnú a nezávislú občiansku spoločnosť v Kazachstane vytvorením programu výmeny skúseností pre štátnych zamestnancov v štátnej správe a súdnych úradníkov v tejto krajine za účasti Európskeho inštitútu verejnej správy v Maastrichte a Európskeho centra pre sudcov a právnikov v Luxemburgu.

4.9. Delegácia EHSV, ktorá navštívila Kazachstan, po stretnutiach so zástupcami občianskej spoločnosti a ústavného súdu zistila, že mnohým situáciám, o ktorých informovali organizácie na ochranu ľudských práv, by sa dalo predísť, ak by odborná príprava a zmýšľanie niektorých zástupcov štátu vo verejnej správe alebo v súdnictve boli v súlade s osvedčenými postupmi v krajinách OECD.

4.10. Boli napríklad zaznamenané nedostatky v odbornej príprave sudcov, najmä v dôsledku nejasností v súvislosti s právnou terminológiou, keďže procesy vzdelávania a odbornej prípravy sudcov sú stále založené na pedagogických metódach a učebných materiáloch z bývalého sovietskeho systému alebo súčasného ruského systému, pričom sa vôbec neuvažuje o tom, že by bolo potrebné, aby sudcovia a účastníci konania komunikovali v čoraz rozsiahlejšej miere v kazašskom jazyku.

4.11. Inštitúcie EÚ môžu tiež podporovať rozvoj občianskej spoločnosti v Kazachstane zvýšením vzdelávacích príležitostí pre mladých Kazachov prostredníctvom programu Erasmus Plus, ktorý už uľahčil odbornú prípravu nových zástupcov občianskej spoločnosti, čím prispieva k lepšiemu pochopeniu systému zásad a hodnôt v EÚ. Mladí ľudia z členských štátov, ktorí chodia študovať do Kazachstanu, tiež zohrávajú dôležitú úlohu pri posilňovaní bilaterálnej spolupráce založenej na vzájomnom porozumení a rešpekte.

4.12. Univerzity v Kazachstane majú záujem o rozšírenie možností zapojiť svojich študentov do medzinárodných výmenných programov s podobnými vysokoškolskými inštitúciami v EÚ a tento záujem je podporený skúsenosťami a kapacitou univerzít v tejto krajine riadiť projekty Erasmus v súlade s postupmi v EÚ.

V Bruseli 26. marca 2025

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Oliver RÖPKE